

Erreforma Protestantea: 500 urte

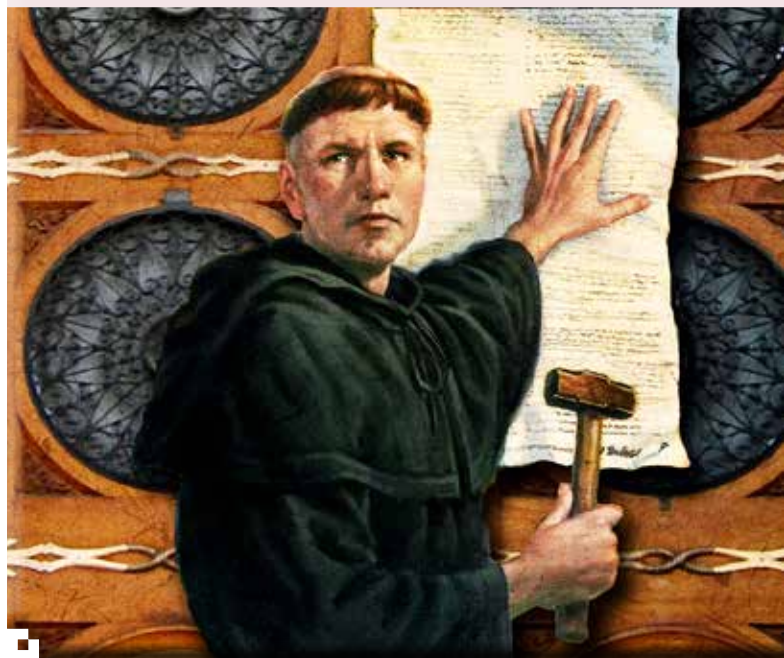
Angel Larrea Beobide

Erreforma Protestantea Aro Modernoaren asieran jasotako aldaketa garrantzitsua izan zan. Aita Santuaren kontrola Eleizako ierarkian, diru-sarreretan eta kristinauen mentalidadean apurtu zan erlijino-erreforma onegaz Europako Mendebaldean eta Iparraldean. Erreformaren aurretik be egon ziran mobimendu kritikoak, Eleizearen funtzionamentuaren eta Aita Santuaren aurka. Zeintzuk izan ziran? Erdi Aroko azken gizaldietan ezinegon erlijiosoa gero eta andiagoa zan. Eleiza Katolikoak, eleiza bakarra Europako arlo andi batean beintzat, musulmanak bota ebezanetik, akats ugari zituala nabarmena zan. Aurre egin bearra egoan arazo orreen lekukoak ziran XII. gizaldetik aurrera sortutako eresiak, zeinda kataroen mobimentuaren moduan; edo Eleiza Katolikoaren barruko mobimendu barriak: esate baterako, fraile frantziskotarrak. Era berean, XIV. gizaldiko “Avignongo Zisma”k Eleiza Katolikoaren prestigioa guztiz ondatu eban. XV. mende edo gizaldiaren asieran iru Aita Santu be egon ziralako aldi berean. Momentu areetan Eleizea barriztuteko deiak altzau ziran alde guztietatik: Thomas Moorek edo Morok eta Erasmus Rotterdamekoak, adibidez, euren prestigioa erabili eben elburu orretarako, baina alperrik izan zan.

Krisi egoera orrek baina 1517ko urtean eztanda egin eban, **Martin Luther** fraile germaniarrak Wittemberg erriko eleizean bere 95 tesiak ipini zituanean. Segiduan, Europa osoan Erromako Eleiza erreformatuteko jarrera zabaldu eban. Asieran, Lutherrek ez eban Erromatar Eleizatik aldendu gura, baina onen erantzuna ikusita 1520an Luther zigortu ebanean, Erromako Eleizearekiko arremanak eten eta, orduko Alemanian, bizitza erlijiosoaren **Erreforma Orokorrari** ekin eutson. Lutherren planteamentuak onako puntu oneetan laburbilduko doguz:

- 1) Erromako Aita Santuari ukatu egiten eutson ezelango nagusitasunik, beste sinistadun guztiakaz parekatuz.
- 2) Eleizkizunak erritarrentzat urbilagokoak izan bear eben, sinplifikatu egin bear ziran, latina itxiz eta erriko izkuntza erabiliz (Biblia alemanez argitara emon eban Lutherrek).
- 3) Eleizak induljentziak saltzea salatu eban, ari-mearen salbazinoa ezin dalako diruz erosi.
- 4) Purgatorioaren kontzeptua baztertu egin eban.
- 5) Ama Birjinaren, Santuen eta erlikien gurtza kendu ebazan.
- 6) Meza Katolikoaren kontzeptua kendu, eta Bibliaren interpretazio pertsonala azpimarratu eban.
- 7) Eleizako pertsonen bizimodua goitik beera aldatu gura eban.
- 8) Salbamera edo Salbazinoa sinesmenean oinarrituten zan, ez ekintzetan. Orretarako, ezinbestekoa zan Jainkoaren Itza ezagututea (orrexegaitik itzuli eban Biblia) eta Sakramentuak ez ziran ezinbestekoak; ain zuzen be, sakramentuen kopurua murriztu eban, zazpitik bira: Bateoa eta Eukaristia.

Idea orreek oso arin zabaldu ziran Europan barena: an eta emen Eleizea aldatu gura eben proposamen asko agertu ziran; ezagunenak Suitzan Johannes Kalbinusek (kalbinismoa deitua) eta Ingalaterran Enrike VIII.ak sortutakoak (anglikanismoa) ziran. Erreformaren aldeko printze, agintari eta predikadore guztiak, asieran, Lutherri jarraitu

outsien, baina laster bakotxa bere bidetik abiatu zan eta, kasu askotan, Lutherren tesien aurka. Egoera benetan naastua egin zan, eta Europako kristinau guztien batasuna berreskuratuteko saio edo aaleginak egin ziran. Izan be, adibide nagusietako bat Karlos V.a Enperadorearena izan zan. Aren asmo guztiak utsean gelditu ziran baina, 1555ean Augsburg uriko Dieta edo Batzarrean. Bertan Europa kristinaua zatituta gelditu zan, “eius regio, eius religio” formulearen arabera; au da, printzearen erlijinoa bere erresuma edo erreinuko biztanleen erlijinoa izango zan aurrerantzean.

Erreforma Protestantea Euskal Errian

Borroka erlijiosoak Euskal Errian izandako eraginean alde andiak dagoz lurralde batetik bestera. Egoaldean, Espainiako erregeak, Erromako Eleizearen zerbitzari nagusi bihurturik, oso gogor zigortu eben ortodoxia erlijiosotik ateraten zan guztia. Iparraldean, barriz, egoera oso bestelakoa zan. XVI. mendearen erdialdean, Nafarroako Erregina, Joana Albret II.a, protestante egin zan eta alaxe biurtu eban Nafarroako erreinua be. Bide orretan, Joanes Leizarragari, protestantismoaren ildotik, Testamentu Barria euskeratutea eskatu eutson, latina aituten ez eban jendeari erlijinoa urbilduteko asmotan. Ainbat noble ez ziran protestantismoaren aldeko, eta erabagi aregaz gatazkak sortu zituan arren, egoerea ez zan aldatu Nafarroako Enrike III.a 1589an Frantziako Enrike IV.a errege biurtu arte. Protestantismoaren aldeko aldarrikapenak sortu zituan arazoak luzeagoak ez egiteko, Nafarroako Erregea eta, era berean, Frantziako Errege barria, Enrike IV.a, urte aretan katoliko biurtu zan.

Eleiza Kristinau eta Protestanteei buruzko analisi laburra

Azken amarkadetan eta, batez be, azken urteotan esan lei urbilago dagozala eleiza kristinauak Europan. Eleiza Luteranoan, protestanteen artean leena sortzen, 80 milioi partaide inguru dira munduan, geienak

Europako Erdialdetik eta Iparraldetik sakabanatuta. Eleiza luterano bat bisitatu ezker, zera ikusiko dogu: antzekotasuna dauela Eleiza katoliko bategaz, irudietan eta ornametazinoan esate baterako. Ori ez da jazoten inondik inora, adibidez, eleiza kalbinistetan. Iaz, Frantzisko Aita Santua Suediara joan zan, eta ango Eleiza Luteranoko agintariakaz (suediar sinesleen artean, geiengoak luteranismoa jarraituten dau) egon zan ofizio erlijioso egiten eta konpartiduten. Zalantza barik, sinbolismo andiko ekintza izan zan.

Betidanik esan da eleiza protestanteen artean, Eleiza Anglikanoa dala urbilen dagoana Eleiza Katolikotik. Gaur egungo gizarte aldaketak dirala-eta, Eleiza Anglikanoan polemika egon da andren parte-artzeagaz, eleizgizonen modura, ofizio erlijioso eta mezak emoteko orduan. Leia bizia izan da sekto-re ezbardinen artean, kontserbadore eta erreformisten artean ain zuzen be, anglikano kontserbadore batzuk katolikoengana urbilduz. Etorkizun urbilean, beste erronka bati egin bearko deusie aurre: Ingalaterrako urrengo Erregea Eleiza Anglikanoaren burua be izango ete da, orain arte izan dan moduan?

Nabaria da, beste aldetik, Eleiza protestanteen presentzia tradizionalki erlijino katolikoa nagusi izan dan Egoamerikako eta Ertamerikako ainbat eta ainbat nazinoetan, gero eta andiagoa dalako; batez be, Amerikako Estatu Batuetatik zabaldu diran eleiza protestanteak (ebanjelikoak); Brasilen, esaterako, oso aktiboak dira.

Amaituteko, ondorio modura, zera esan geinke:

- Edestian ikasten dan Aro Modernoa ezin da ulertu Erreforma Protestantearen eragina ezagutu barik. Aro Modernoa Europako Kontinentean sortu zan, neurri batean, Erreformari esker.
- Gaur egun, 2017an, 500 urte pasau dirala Erreforma Protestantea sortu zanetik, eleiza kristinauak jarraituten dabe zatituta; arlo sozialean, ganera, sarri zalantzan jarriak dira, gizartea gero eta laikoagoa dalako.
- Estatu Batuetan baina, doktrina kristinau zorrotzak poteretsu ikusten dira, bertako kultura protestantearen barruan postura kontserbadore edo kontserbadurismoara jo edo abiatu diralako; euren eragina kontuan artzekoa da politikan (eskuma aldeko ideologia daben talde muturrekoak), komunikabideetan (telebistako predikadoreak) edo ezkuntzan arloan (“krea-zionismo” eskolakoak). Datozen urteei begira, beste fenomeno oni be begiratu bearko deusagu: analista iparramerikar batzuk izendatuten daben “zibilizazioen gatazka”, au da, musulman erradikalak edo fundamentalistak versus kristinauak eta juduak.

Oarra: Artikulu au 2016ko Kultur Astean nik neuk emondako berbaldi baten gaia da.